



Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

Examensarbete

Grundnivå, 15 högskolepoäng

Förskolläraryrket

Bemötande i förskola

- En studie om några föräldrars upplevelser vid lämningsituationer

Författare

Christel Henborg

Anna Olsson

Handledare

Anna Linge

Examinator

Charlotte Tullgren

Bemötande i förskola

- En studie om några föräldrars upplevelser vid lämningsituationer

Christel Henborg och Anna Olsson

Abstract

Syftet med denna studie är att undersöka hur några föräldrar uppfattar den dagliga kontakten med pedagoger i förskolan. Syftet är även att undersöka vad föräldrars upplevelse av pedagogers olika bemötande kan betyda för relationer dem emellan. Som teoretisk utgångspunkt väljer vi Moira von Wrights avhandling *Vad eller vem*, i vilken hon delvis utgår från Meads teori om intersubjektiviteten, det vill säga individens sätt att skapa sin verklighet och sitt medvetande i interaktion med andra. Studiens material bygger på en kvalitativ forskningsansats med semistrukturerade intervjuer av fyra föräldrar som har sina barn i förskola.

Resultatet visar att föräldrarna i studien upplever att ett bra bemötande är viktigt för att kunna skapa goda relationer med pedagogerna. En väl fungerande relation där det finns en öppen dialog, skapar trygghet hos föräldrarna som i sin tur inger trygghet för barnen.

I resultatet framgår även att det krävs en tillitsfull relation för att kunna utveckla ett bra samspel vid överlämningar. Det som verkar vara det mest väsentliga för att ett verkligt möte ska kunna ske är dock att pedagoger och föräldrar, genom ett ömsesidigt förhållningssätt, kan visa intresse för och vara lyhörd i de samtal som rör de barn som de har ett gemensamt ansvar för i förskolan.

Ämnesord: bemötande, relationer, föräldrar, pedagoger, lämningsituationer

Förord

Vi vill rikta ett varmt tack till våra intervjupersoner och deras familjer som tagit emot oss med öppna armar. Utan er hade det varit svårt att genomföra denna studie om hur föräldrar kan uppleva bemötanden i förskolan. Ett stort tack till vår handledare Anna Linge som bidragit med stöd, råd och kommit med synpunkter som gjort det möjligt att föra skrivprocessen framåt. Det har varit en känslomässig berg- och dalbana med många timmar vid datorn, som till slut resulterat i en färdig uppsats. Vi vill därför passa på att tacka varandra för ett gott samarbete som gjort det möjligt att genomföra arbetet. Tack även till våra nära och kära som stöttat oss och varit tålmodiga när vi arbetat med den här uppsatsen.

Tack alla!

Kristianstad, maj 2015

Christel Henborg och Anna Olsson

Innehåll

Förord	
1. Inledning	5
1.1 Personlig bakgrund	6
1.2 Bakgrund	6
1.3 Problemformulering, syfte och frågeställningar	7
2. Teori	9
2.1 Vikten av trygghet	9
2.2 Att överlämna sitt barn i förskolan	10
2.3 Utmaningar i samarbetet	12
2.4 Ett gemensamt ansvar	13
2.5 Relationer i fokus	14
2.6 Teoretiskt perspektiv	16
3. Metod	19
3.1 Kvalitativ undersökningsmetod	19
3.2 Intervju	19
3.3 Urval	20
3.4 Genomförande	21
3.5 Forskningsetiska överväganden	22
3.6 Studiens tillförlitlighet	22
4. Resultat och analys	23
4.1 Trygghetsfaktorer vid överlämningen	23
<i>Analys av trygghetsfaktorer vid överlämningen</i>	24
4.2 Samarbete i hallen	24
<i>Analys av samarbete i hallen</i>	26
4.3 Bemötandets betydelse	26
<i>Analys av bemötandets betydelse</i>	28
5. Diskussion	29
5.1 Metoddiskussion	29
5.2 Resultatdiskussion	30
<i>Att mötas utifrån olika perspektiv</i>	30
5.3 Fortsatt forskning	34
6. Sammanfattning	35

Referenslista 37

Bilaga 1

Intervjufrågor till föräldrar..... 39

1. Inledning

I förskolan uppstår dagligen många möten mellan människor, inte minst möten med olika slags föräldrar som lämnar sina barn. Men oavsett kulturella, ekonomiska eller sociala skillnader har alla dessa föräldrar en sak gemensamt; att överlämna sitt barn i någon annans omsorg och ansvar. En situation som kan innebära starka känslor för föräldrar och kräva en tillitsfull relation till pedagogen. I enlighet med läroplanen för förskolan (Lpfö98/10) har pedagoger uppdraget att arbeta efter ett helhetsperspektiv där omsorg, fostran och lärande ska ses som fundamentalt för barns livslånga lärande (a.a.). Pedagoger har ett delat ansvar med föräldrar genom att komplettera hemmen i deras fostran om barns lärande och utveckling. För att pedagoger och föräldrar ska kunna samverka i det delade ansvaret krävs en god relation mellan båda parter. I läroplanen för förskolan står det att arbetslaget ska:

visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer (Skolverket, 2010, s. 13).

De ökade kraven från läroplanen gällande samverkansformer medför att föräldrar ges större möjlighet att påverka verksamhetens innehåll (Lpfö98/10). Samtidigt som föräldrar ges större inflytande i förskolan har pedagoger det största ansvaret att både ta och bibehålla kontakten med föräldrar för att skapa goda relationer, menar Granberg (1998). Genom olika samverkansformer i förskolan såsom inskolning, utvecklingssamtal, föräldramöten och dagliga möten ges föräldrar möjlighet att påverka på olika sätt. De dagliga mötena är till skillnad från andra samverkansformer informella till sin utformning eftersom innehållet i samtalen oftast inte är planerade i förväg. Dessa dagliga möten menar vi är särskilt viktiga eftersom de innebär ett första möte på dagen, vilket kan påverka barns förmåga att känna sig trygga och vilja utforska. Enligt Granberg (1998) bör pedagoger se till att det finns tid till och utrymme för att kunna samtala med föräldrar i lugn och ro vid överlämningen. Om de dagliga mötena fungerar kan det underlätta för andra samverkansformer (a.a.). Detta kan medföra att även föräldrar kan känna tillit till förskolan. Genom att låta föräldrar få komma med synpunkter angående sina barns omsorg, kan detta bidra till ett förtroende för förskolans verksamhet, vilket i sin tur kan vara en grogrund för en god samverkan.

En aspekt om samverkan som tas upp i den här studien är på vilka sätt pedagoger kan förhålla sig till sin yrkesetik. Enligt Colnerud & Granström (2002) måste det finnas en förtroendefull relation till barns föräldrar, där det ges utrymme att lyfta olika synpunkter. Vid sådana relationer är det av största vikt att det finns pedagoger med goda kunskaper och en god

yrkesetik som kan ta emot föräldrar och barn när de kommer till förskolan. Det är sådana förutsättningar som kan ligga till grund för ett livslångt lärande för det enskilda barnet i enlighet med förskolans uppdrag i läroplanen (Lpfö98/10).

1.1 Personlig bakgrund

Under vår förskolläroplanerutbildning har intresset för relationers betydelse i olika sammanhang vuxit. I vårt kommande yrke som pedagog i förskolan behövs en förståelse för hur olika slags bemötande kan påverka omgivningen, framför allt när det gäller barn, men även deras föräldrar. I en artikel i *Förskolan* (Nöjd, 2010) beskrivs relationen mellan förskola och familj som något både viktigt och svårt, och som ett område där forskning saknas. Dessa påståenden väcker vår nyfikenhet och vi vill genom denna studie fånga möjligheten att undersöka om relationer med föräldrar i förskolan och på så sätt bidra med kunskap om detta område. Intentionen är att lyfta fram föräldrars syn på och erfarenhet av bemötande i förskolan ur deras perspektiv.

Av tidsskäl har en avgränsning gjorts när det gäller barns lämnings- och hämtningssituationer i förskolan till att bara undersöka hur föräldrar upplever sig bli bemötta vid själva lämningen. Vi vill också förtydliga att vi i studien valt att använda ordet öförälderö, men menar att detta är jämförbart med benämningen övårdnadshavareö.

1.2 Bakgrund

I denna del av studien presenteras vad tidigare och aktuell forskning visar kring området relationer och bemötande. Studien är tvärvetenskaplig och bygger på forskning utifrån olika områden, såsom psykologiska, filosofiska och pedagogiska. Gemensamt för dessa valda forskningsområden är att de riktar fokus mot relationer och framhåller relationers betydelse för individens utveckling. Genom att omsätta ovanstående forskningsområden till att endast beröra relationer och möten mellan pedagoger och föräldrar, bidrar studien med att ge en inblick i hur föräldrar kan uppleva dessa möten. Nedan ges en kort beskrivning av vad tidigare forskning i stort visar. En närmare beskrivning återfinns under teoridelen.

För att förstå förskolan som den institution eller verksamhet som den är kan man likna den vid en mötesplats där det finns goda möjligheter att bygga relationer, exempelvis relationer

mellan föräldrar och pedagoger. Inom området samverkan i förskolan tar tidigare forskning upp aspekter som kan ha betydelse för ett gott samarbete. Gars (2002) är verksam som universitetslektor och har i sin avhandling studerat hur både pedagoger och föräldrar föreställer sig en god omsorg om barnen. Författaren undersökte hur planerade föräldrasamtal kan se ut, men i den här studien, med hjälp av Gars sätt att tala om föräldrasamverkan genom föräldrasamtal, omsätts detta till de mer oplanerade samtal som sker mellan pedagoger och föräldrar vid lämningen av barn i förskolan. Inom området bemötande belyser bland annat von Wright (2006) olika tänkbara perspektiv på bemötanden. von Wright är professor och forskare inom pedagogisk filosofi och i den här studien används hennes avhandling *Vad eller vem?* (2000) för att kunna analysera studiens resultat.

Ett av förskolans uppdrag består av samverkan mellan pedagoger och föräldrar för barnets fostran, utveckling och lärande (Lpfö98/10). Enligt Sandberg & Vuorinen (2008) är de dagliga mötena de allra mest fundamentala för andra samverkansformer. Sandberg är verksam som professor i pedagogik vid samma högskola som Vuorinen arbetar som universitetsadjunkt. Gars (2002) och Sandberg & Vuorinen (2008) har dessutom studerat hur föräldrar och pedagoger förhåller sig till *när* ansvaret för det enskilda barnet börjar respektive slutar vid en lämningsituation. En förståelse för hur olika sätt att bemöta den en annan person och vilka konsekvenser detta kan bidra till, ger Nordström Lytz (2013), doktorand vid institutet för pedagogik.

I denna studie blir forskningen aktuell i förhållande till vilka dialoger som kan ske vid lämningsituationer, och hur dessa kan påverka relationerna mellan de inblandade. Nedan följer en problemformulering om samverkan och relationer mellan pedagoger och föräldrar i förskolan. Därefter preciseras studiens syfte och frågeställningar som rör föräldrars uppfattning av pedagogers bemötande i förskolan.

1.3 Problemformulering, syfte och frågeställning

För att kunna samarbeta måste det finnas en tillitsfull relation till den andre menar Aspelin (2013). En tillitsfull relation mellan förälder och pedagog i förskolan kan ha stor betydelse vid etableringen av goda samverkansformer, samt för att kunna bibehålla dessa. Pedagoger har i sin yrkesroll det yttersta ansvaret för att samverkan vid lämningsituationer sköts på ett professionellt sätt (Colnerud & Granström, 2002). Om pedagogers förhållningssätt vid

lämningssituationer har det forskats en del om, men få undersökningar är gjorda utifrån föräldrars synvinkel. En forskning ur föräldrars perspektiv vid en lämningssituation i förskolan är därför viktig och intressant att belysa. Syftet med denna studie är att undersöka hur några föräldrar uppfattar den dagliga kontakten med pedagoger i förskolan. Syftet är även att undersöka vad föräldrars upplevelse av pedagogers olika bemötande kan betyda för relationer dem emellan.

Frågeställningar

Utifrån studiens syfte ställs följande frågor:

- Hur kan föräldrar uppleva pedagogers bemötande vid lämningssituationer i förskolan?
- Vad kan bemötande vid överlämning ha för betydelse när det gäller föräldrars och pedagogers relation?

2. Teori

I detta avsnitt presenteras litteratur som handlar om bemötande och relationer som är relevant för studien. Inledningsvis framhålls trygghetens betydelse för att goda relationer ska kunna skapas och utvecklas. Därefter belyses olika faktorer som kan påverka vid lämningsituationer, vilken betydelse relationer har i olika situationer och svårigheter som kan uppstå mellan föräldrar och pedagoger. I detta avsnitt beskrivs också pedagogers och föräldrars olika ansvar vid överlämningen. Slutligen lyfts i detta avsnitt fram hur samtal och möten kan skapa goda förutsättningar för en bra relation mellan föräldrar och pedagoger.

2.1 Vikten av trygghet

Denna del av studien belyser trygghetens betydelse för att kunna etablera nära relationer, vilka i sin tur kan leda till goda samverkansformer i förskolan. Forskningsområdet är valt utifrån vilken betydelse anknytningen till en person kan ha för att skapa goda relationer i förskolan.

Redan från födseln är barn sociala och inställda på att samspela med andra (Broberg, Broberg & Hagström, 2012). Föräldrarnas förmåga att ge god omsorg, tröst och beskydd under varaktig tid, har betydelse för om barnet knyter an till sin förälder eller inte. Ett barn som knutit an till åtminstone en av sina föräldrar, har lättare att visa anknytningsbeteenden även mot andra vuxna, exempelvis pedagoger i förskolan (a.a.). Niss & Söderström (2006) menar att om barnet kan knyta an till en pedagog som det kan känna sig tryggt med har det lättare för att lämna föräldern vid överlämningen. Broberg m.fl (2012) menar dessutom att barnet behöver ha knutit an till minst en pedagog som de känner sig tryggt med för att kunna ägna sig åt lek och utforskande. Anknytningsbeteenden kan vara att närma sig, gråta och sträcka ut sina händer mot någon. Detta behöver inte betyda att barnet har knutit an till just denna person, utan visar att barnet förväntar sig att vuxna kan ge stöd och tröst (a.a.).

Bowlby (1994) har studerat vilken betydelse det har för små barn att knyta an och hur det påverkar deras sociala och emotionella interaktioner. Han menar att det enskilda barnet måste ha en trygg bas att utgå ifrån. Om barnet inte får möjlighet till lyhörda och närvarande föräldrar kan det så småningom bli otryggt och få svårt att skiljas från dem (a.a.). På liknande sätt talar Mc Connell & Moss (2011) om att utvecklingen av trygga relationer tar sin början redan i spädbarnsåldern och detta påverkar människans sätt att förhålla sig till sin omgivning

under hela livet. Om en otrygg relation skapats i tidig ålder finns det möjlighet att senare i livet, med rätt personer i sin omgivning, ändra sin uppfattning och bygga upp ett större förtroende (a.a.).

Granberg (1998) beskriver relationer i förskolan som en pall bestående av tre ben. Benen ska motsvara pedagog, barn respektive föräldrar. För att det ska bli en jämbördig relation mellan alla parter måste alla tre ben vara lika långa (a.a.). Det handlar alltså om en samverkan mellan barn, föräldrar och pedagoger där alla är lika värda i de sammanhang som rör lämnningen i förskolan. Frågan är hur det blir med balansen mellan de tre benen om föräldrar och pedagoger inte delar varandras uppfattning om vad en god omsorg om barn kan innebära. Granberg (1998) menar att det är ett ständigt arbete med att hitta balans mellan pallens tre ben, vilket samtidigt visar att alla parter är lika beroende av varandra för att fungera optimalt. Författaren förklarar vidare att föräldrar som tillgodoser sina barn kärlek, trygghet och stimulans kan bidra med trygghet för dem, men föräldrar är i sin tur också beroende av trygghet (a.a.). Föräldrar måste kunna känna tillit till pedagoger som med sin kunskap och erfarenhet av barns behov av omsorg, trygghet och lärande, kan bistå med värdefullt stöd till föräldrar. Ett sådant synsätt bidrar till ett stabilt trygghetsbehov som, inte bara finns hos det lilla barnet, utan även hos varje människa, oberoende av ålder, kön, status etcetera (Granberg, 1998).

Ovanstående forskning visar hur viktigt det är för barn att knyta an till minst en av sina föräldrar för att ha en trygghetsbas att utgå ifrån i sina möten med andra människor. Trygghet hos barn skapar i sin tur förutsättning för lärande i exempelvis förskolan. Ett lärande som även består av förmågan att utveckla relationer och socialt samspel, vilket trygga barn verkar ha bättre förutsättningar för. I denna studie kommer ingen fördjupning att göras i huruvida barn knutit an till vuxna eller ej, utan dessa synsätt används istället för att ge en förståelse för hur trygga relationer kan växa fram.

2.2 Att överlämna sitt barn i förskolan

Detta avsnitt knyter an till förra rubriken genom att belysa rutiners betydelse för trygghet hos både barn, föräldrar och pedagoger vid överlämnningen i förskolan.

Vid överlämningen av sitt barn i förskolan vill föräldrar förvissa sig om att barnet kommer att ha det bra och trivas under dagen, menar Granberg (1998). Det första intrycket kan vara avgörande för hur dagen kommer att upplevas för barnen, men även för föräldrar och pedagoger (a.a.). På liknande sätt menar Niss & Söderström (2006) att en bra kontakt mellan förälder och pedagog kan underlätta barnets välmående. Författarna menar vidare att föräldrar kan behöva stöd för att lämna ifrån sig barnet. Granberg (1998) påpekar särskilt att föräldrar inte ska behöva vänta på att pedagoger ska möta dem vid överlämningen, utan hälsas välkomna direkt när de kommer till förskolan. Enligt Broberg m.fl (2012) är det dessutom viktigt att barnet blir mottagen av en pedagog som barnet känner sig tryggt med och som tar sig tid att småprata med föräldern en liten stund. Genom detta samtal möts de båda världarna; hemmet och förskolan, och barnet känner att det finns en koppling däremellan (a.a.). Jonsdottir & Nyberg (2013) diskuterar på liknande sätt och menar att den dagliga tamburkontakten vid lämning kanske är det allra bästa tillfället att skapa goda relationer med föräldrar. Den kontinuerliga kontakten som byggs upp under lämningen utgör en viktig grund för barns och föräldrars trygghet. Författarna framhåller dock att kommunikationen vid lämningen ofta kan vara bristfällig och inriktad på ytliga, praktiska saker som exempelvis förmaningar om barnets kläder (a.a.).

I ovanstående text framgår att goda relationer mellan pedagog, förälder och barn är en viktig förutsättning för att alla parter ska kunna känna förtroende för varandra, och för föräldrar och barn även ett förtroende för hela förskolans verksamhet. För att lämningen ska bli lyckad, det vill säga att alla inblandade känner sig trygga, spelar även andra faktorer in. En av dessa är rutiner. Broberg m.fl (2012) menar att det är lika viktigt för barn att ha en avskedsrutin i förskolan som det är att ha en morgonrutin hemma. Rutiner hjälper barn att förbereda sig och kunna hantera avskedet med sina föräldrar. Författarna betonar också hur viktigt det är att barn får ta ordentligt avsked, istället för att föräldrar smiter iväg när det enskilda barnet inte ser. Hur ett barn hanterar en separation kan bland annat bero på vilken relation det har till pedagoger och hur pedagoger hjälper det att återknyta sin kontakt med andra barn. Enligt Broberg m.fl (2012) har de pedagoger som lyckats skapa en tillitsfull relation med barn lättast att trösta om ett barn är ledset, men för alla pedagoger kan det vara en utmaning så länge föräldrar är kvar (a.a.).

2.3 Utmaningar i samarbetet

Under denna rubrik tar studien avstamp i föregående avsnitt om hur lämningsituationer kan se ut i förskolan. Forskningsområdet belyses genom de utmaningar som kan finnas i relationer mellan föräldrar och pedagoger bland annat gällande samarbete i förskolan.

Relationen mellan pedagog och barn är asymmetrisk, eftersom pedagogen genom sin yrkeskunskap har en högre kunskapsnivå än barn, menar von Wright (2006). På liknande sätt belyser Jensen & Jensen (2008) den asymmetriska relationen men i deras fall handlar det om relationen mellan pedagog och föräldrar. Pedagoger är närvarande i sin yrkesprofession, medan föräldrar är icke-professionella, menar Jensen & Jensen (2008). Genom detta kan pedagoger erhålla en maktposition, dels genom sin yrkesprofession och dels genom att ha det politiska systemet i ryggen. Med denna maktposition följer ett övergripande ansvar för kvaliteten i relationen med föräldrar. Pedagoger axlar dock inte hela ansvaret själva eftersom det handlar om relationer mellan vuxna människor (a.a.). Värt att poängtera här är att pedagoger dessutom har en maktposition genom att barn tas emot i deras domäner, det vill säga i förskolan. Det är pedagoger som känner till och skapar reglerna och många av rutinerna, vilket förmodligen kan få vissa föräldrar att känna sig underlägsna. I Sandbergs & Vuorinens (2008) studie framkommer att en del föräldrar känner sig lite osäkra på om de var välkomna i förskolan, eftersom det också är en arbetsplats för pedagoger och inte bara en plats för barn (a.a.).

Här väcks frågan om de olika positionerna kan medföra att föräldrar och pedagoger har olika synsätt gällande barnen, som i sin tur kan försvåra samspelet dem emellan. Jensen & Jensen (2008) menar att svårigheterna i samarbetet mellan föräldrar och pedagoger inte så ofta handlar om att komma överens om saker. Både föräldrar och pedagoger har ofta lätt för att komma överens om vilka goda värden som ska ligga till grund för samarbetet. Värden som ansvarsfullhet, tillit, lika värde och respekt är önskvärda från båda parter, men visar sig ofta vara svårare att omsätta i praktiken (a.a.). Det handlar således om att öleva som man lärö, men kanske också om att det går att tolka värdena olika.

Något som också kan försvåra möten mellan föräldrar och pedagoger, lyfter Jonsdottir & Nyberg (2013) fram. De anser att samarbetet mellan pedagoger och föräldrar är ett både komplicerat och krävande område eftersom så många olika aspekter måste vävas in, exempelvis de etiska, praktiska och sociala. Samarbetet mellan pedagoger och föräldrar verkar vara en utmaning för många. Frågan är hur det går att överbrygga dessa svårigheter så

att goda relationer kan skapas och bilda en grund för ett gott samarbete. Under följande två rubriker belyses därför pedagogers och föräldrars olika ansvar i samarbetet, samt om samtals betydelse för relationerna.

2.4 Ett gemensamt ansvar

I denna del beskrivs hur ansvaret för det enskilda barnet i förskolan kan fördelas mellan pedagoger och föräldrar när det gäller relationer. Avsnittet tar även upp olika förutsättningar för samverkan mellan båda dessa parter.

Föräldrar och pedagoger har en delad vårdnad av barnet så länge barnet går i förskolan, menar Gars (2002), men poängterar att förutsättningarna och uppgifterna mellan de vuxna är olika (a.a.). En uppgift pedagoger har när det gäller relationer, är att kunna samarbeta med alla föräldrar, enligt Jensen & Jensen (2008). Detta kräver egenskaper som öppenhet, tolerans och fördomsfrihet hos pedagoger, vilket bygger på både självinsikt och en insikt om att det finns många olika livssituationer och möjligheter att uttrycka dem på (a.a.). En annan förmåga som Jensen & Juul (2003) menar är betydelsefull för relationer är när pedagoger lyckas lyfta fram föräldrar och få dem att känna sig värdefulla. För att uppnå detta krävs det att pedagoger är väl medvetna om att det är de som har större behov av föräldrar än tvärtom. Med detta menar Jensen & Juul (2003) att pedagoger gör klokt i att dra nytta av föräldrars kännedom av sina barn och ta vara på deras kunskap. Många föräldrar är idag väldigt engagerade i sina barn och visar detta bland annat genom att vilja ha råd från pedagoger eller ställa sig kritisk till deras verksamhet. Pedagoger bör i dessa lägen se föräldrarna som en tillgång snarare än att se dem som krävande (a.a.).

Att vara pedagog i förskola kräver därmed många sociala egenskaper och förmågor för att kunna möta alla föräldrar. Men även om ansvaret för relationer till största del är pedagogers, så behöver även föräldrarna bidra med sin del. Jensen & Jensen (2008) diskuterar i huvudsak två olika slags ansvar som föräldrar har, varav det ena handlar om att vilja och våga ge uttryck för sina synpunkter om verksamheten. Syftet med dessa ska vara att försöka få igång en dialog med pedagoger och med andra föräldrar. Till detta hör även ett ansvar hos pedagoger som ska ge utrymme för dessa synpunkter (a.a.). Men att lyfta fram synpunkter är kanske inget som är självklart för alla föräldrar. Jensen & Juul (2003) betonar att en anledning till att föräldrar kan uppleva det som svårt att vara kritiska till pedagogerna och verksamheten, är att

de är i en beroendesituation, och att de i övrigt tycker om pedagogerna. En annan anledning kan vara att kulturen som råder i förskolan inte inbjuder till allvarligare samtal, exempelvis i en humoristisk och nästan familjär atmosfär (a.a.).

Det andra föräldraansvaret som Jensen & Jensen (2008) diskuterar, handlar mer om föräldrars förhållningssätt till verksamheten och pedagogerna och hur detta kan påverka barnen. Författarna menar att föräldrars uppgift är att vara öppna för pedagogers kontakt och villiga att förhålla sig till gemenskapen som barnen är en del av i förskolan. För att barn ska känna förtroende för förskolan är föräldrars insats nödvändig och det underlättar om föräldrarna själva känner förtroende för pedagogerna, menar Jensen & Jensen (2008).

Ovanstående forskning visar exempel på olika ansvar som föräldrar och pedagoger har beträffande mötet i relationer, men inte om övrig ansvarsfördelning som kan gälla vid överlämningen. Gars (2002) tar upp ämnet genom att ställa sig frågan om föräldrar vet när deras ansvar slutar vid överlämningen, och också hur pedagogerna gör i dessa situationer (a.a.). Även Sandberg & Vuorinen (2008) diskuterar frågan och lyfter fram ett exempel där föräldrar kan tänka sig att stanna kvar en stund på morgonen för att avlasta pedagogerna, vilket går att tolka som att rollfördelningen har luckrats upp och ansvarsfördelningen förskjutits. Ansvarsfördelningen kan försvåras om föräldrar och pedagoger har olika syn på barnuppfostran eftersom pedagoger ska stödja föräldrarna i deras fostran om barnet. Oenighet kan därför uppstå gällande vad fostran består av och när den ska utföras (Sandberg & Vuorinen, 2008). Något som kan underlätta i sådana situationer är att komma överens om vilket förhållningssätt båda parter ska rätta sig efter. Vid sådana tillfällen är det av allra största vikt att kommunikationen mellan dem fungerar, menar Gars (2008).

2.5 Relationer i fokus

Detta sista avsnitt inom teoridelen belyser litteratur från områden där fokus riktas mot hur goda relationer kan skapas, samt vilka kriterier som behövs för att meningsfulla möten ska kunna uppstå.

De dagliga mötena mellan föräldrar och pedagoger vid överlämningen handlar om att bygga upp meningsfulla relationer som är gynnsamma för alla inblandade (Jensen & Juul, 2003). För att kunna bygga relationer krävs det kompetens menar Jensen & Juul (2003). Denna

kompetens kan röra sig om att som professionell kunna se vad den andre behöver i en viss situation. Aspelin (2005) menar att meningsfulla relationer kräver mer än kompetens. Det krävs något *i* relationen eller *genom* mötet som gör relationen meningsfull (a.a.). Enligt Jensen & Jensen (2008) krävs det att pedagoger tar på sig värdskapet för samtalen för att en relation ska kunna byggas upp på bästa möjliga sätt. De menar att pedagoger i sin profession, och sitt värdskap, måste kunna rikta sin uppmärksamhet åt flera håll samtidigt. Pedagoger behöver både behålla kontakten med sig själv och sin självkänsla, och samtidigt fokusera på hur föräldrar mår och vad de vill uttrycka. Andra förmågor som Jensen & Jensen (2008) menar ingår i värdskapet, är att med inlevelse och intresse försöka få grepp om föräldrars perspektiv, samt att pedagoger uttrycker sig på ett sätt som visar att de är personligt närvarande (a.a.). Inte att förglömma här är att kommunikationen i en dialog består av mer än bara ord. Även kroppsspråk, mimik och ögonkontakt kan vara betydelsefullt för att ett bra möte ska kunna uppstå och en fungerande relation kunna byggas. Aspelin (2010) lyfter fram ytterligare en aspekt som har betydelse för dialogen. Han menar att dialogen mellan två parter inte enbart ska bestå av ett kommunicerande, utan det måste även ingå ett ömsesidigt, oförutsägbart och överraskande förhållningssätt mellan de inblandade (a.a.).

Att kunna mötas på ett ömsesidigt sätt förutsätter att föräldrar och pedagoger har en god grund med bra erfarenhet av varandra. Detta påstående får stöd av Jensen & Juul (2003) som menar att det sällan uppstår problem i samarbetet när föräldrar och pedagoger bara har bra saker att säga om varandra och barnet (a.a.). Svårare kan det vara när pedagoger har någon negativ synpunkt att framföra. Engquist (2013) menar att få saker kan vara känsligare än när en pedagog ger föräldrar synpunkter på hur de kan medverka till sitt barns utveckling. Godare möjligheter att nå föräldrar har istället den pedagog som frågar om de vill medverka i ett samarbete kring barnets utveckling och även ge förslag på hur en sådan utformning kan se ut (a.a.). Bättre förutsättningar för ett samarbete i sådant läge har även den pedagog som redan innan lyckats etablera en god relation med föräldrar, vilket också Jensen & Juul (2003) poängterar. De menar att det är viktigt att fortsätta prata med varandra även när allt är bra, och gärna om konkreta händelser i barnets vardag. Informationen som de utväxlar ger en god grund för en bättre kontakt den dag när de kommer att behöva det (a.a.).

När många barn lämnas samtidigt i förskolan kan det dock vara svårt att samtala, vilket leder till att föräldrar och pedagoger endast pratar om det allra nödvändigaste (Sandberg & Vuorinen, 2008). Att rikta sin uppmärksamhet mot det sakliga innehållet i ett samtal är den vanligaste förekommande dialogen mellan människor, enligt Nordström Lytz (2013). I dessa samtal förhåller sig samtalsparterna oftast vänligt till varandra, men utan riktig involvering.

För att en involvering ska kunna ske mellan varandra, krävs det att uppmärksamheten istället riktas mot den andre (Nordström Lytz, 2013). Aspelin (2005) och von Wright (2006) menar att i sådana riktigt genuina/verkliga möten måste det finnas en absolut närvaro och en ömsesidig dialog mellan två samtalsparter. Aspelin (2005) beskriver att ett sådant möte sker spontant och är en helt omedveten händelse mellan människor och går alltså inte att på förhand planera (a.a.). Detta innebär att det behöver finnas en ömsesidig tillit och ett förtroende mellan pedagoger i förskolan och föräldrar för att kunna utveckla dessa genuina möten.

En sammanfattning av ovanstående rubrik är att samtal är betydelsefullt för att kunna bygga relationer mellan föräldrar och pedagoger, och att samtalens riktning och innehåll påverkar själva mötet. Författarna ovan belyser ämnet från olika synvinklar, men gemensamt är att flera utgår ifrån ett relationellt perspektiv med fokus på relationer. Teoridelen har behandlat aspekter som trygghet, relationer, ansvar och olika utmaningar som kan beröra alla vid lämningsituationer i förskolan. Under följande rubrik kommer den här studien att fortsätta utifrån ett relationellt perspektiv, men som avgränsas och fördjupas i en teori.

2.6 Teoretiskt perspektiv

Det teoretiska perspektiv som används i den här studien utgår ifrån von Wrights (2000) avhandling *Vad eller vem?* som i stort bygger på hennes tolkning av Meads teori. Valet av teori motiveras av att den utgår ifrån ett relationellt perspektiv, vilket är relevant för studien som handlar om bemötande och relationer. von Wright (2000) benämner ett flertal begrepp som är användbara som teoretiska verktyg i studien och som gör det möjligt att synliggöra och beskriva olika former av bemötande. Begreppen är även användbara för att beskriva hur olika bemötande kan ha för betydelse för föräldrarnas och pedagogernas relation med varandra. Här följer de begrepp som är kommer att användas i studien, och som alla är von Wrights (2000) tolkning av Meads teori; *punktuellt perspektiv/relationellt perspektiv*, *självmmedvetenhet* och *slutna/öppna människor*. von Wright (2000) lyfter fram delar av Meads teori genom ett pedagog-elev perspektiv. Perspektivet pedagog-elev förskjuts i denna studie till ett pedagog-föräldraperspektiv, vilket är acceptabelt eftersom Meads teorier, enligt von Wright (2000), utgår från ett allmänmänskligt perspektiv som således kan beröra alla slags relationer.

En bärande tanke i Meads teori är tanken om att människans medvetande konstitueras tillsammans med andra människor, vilket von Wright (2000) benämner som *intersubjektivitet*. Detta innebär bland annat att grunden till människors individualitet uppstår i kommunikationen mellan människor. I interaktion med omvärlden skapas varje individs verklighetsuppfattning, samtidigt som varje människa är unik och ingen människa är någon annan helt lik (a.a.).

Beroende på vilket perspektiv vi utgår ifrån i mötet med en annan människa, förhåller vi oss olika, och har olika uppfattningar om både oss själva och den vi möter. von Wright (2000) förknippar ett *punktuellt perspektiv* med ett individcentrerat perspektiv där individer betraktas som någon som konstruerats av omständigheter och av egenskaper, och där individen ses som oberoende från sitt omedelbara sammanhang. Individen blir bemött utifrån sina exempelvis biologiska, psykologiska och sociala faktorer, och inte från vem hon/han är (a.a.). von Wright (2000) menar att pedagoger som utgår från ett *punktuellt perspektiv* gärna uppfattar sig som en handledare eller vägvisare vars viktigaste uppgift är att rätta till olika brister. Pedagoger som uppmärksammar det *punktuella perspektivet* benämner barn/föräldrar för *vad* de är, istället för *vem* de är. Risker med detta synsätt är att överföra det till barn (i denna studie föräldrar) och dels att *vemet* (von Wrights benämning) aldrig får möjlighet att synliggöras (a.a.).

Det *relationella perspektivet* betraktar människor i relation till andra, eftersom förutsättningen för den enskilda individens existens är andra individers existens, enligt von Wrights tolkning av Mead (2000). Subjektiviteten, som von Wright (2000) menar innehåller olika aspekter av en individs jag, själv, identitet och personlighet, är beroende av andra människor och kan framträda olika. Eftersom subjektiviteten dessutom ständigt är föränderlig går det aldrig med helt säkerhet att bestämma vem en annan människa är. Därför bör det, enligt von Wright (2000), vara förbjudet att tala om hur någon bör vara. Individers subjektivitet är inte enskilda människors egenskaper, utan framträder i handlingar som utspelar sig mellan människor (a.a.). Pedagoger som intar ett *relationellt perspektiv* ser inte sig själv i första hand som en vägledare eller som någon som har lösningar. Istället söker/finnar pedagoger samförståndslösningar i relationer. Pedagoger intresserar sig för frågor där barn får beskriva hur de gör och förstår, snarare än att rikta frågor mot vad barn kan och var de befinner sig utvecklingsmässigt (von Wright, 2000).

I ovanstående text används begreppet pedagoger för att exemplifiera hur de olika perspektiven kan ta sig uttryck, men de olika perspektiven gäller givetvis även för föräldrar. Det andra begreppet som används i studien är *självmедvetenhet*, vilket bland annat handlar

om människans förmåga att sätta sig in i andras perspektiv. von Wright (2000) menar att en självmedveten människa har en förmåga att kunna distansera sig från sig själv och betrakta sig själv utifrån, samt har en förmåga att se sig själv som en annan. När en människa växlar sitt perspektiv till någon annans, medför detta att saker inte längre kan ses ur endast en infallsvinkel, exempelvis den som passar individen bäst. Genom att ta en annans perspektiv införlivas detta i individens själv, vilket leder till att hon/han även omskapar sig själv (a.a.).

I förskolan där många människor med olika perspektiv möts, har det betydelse för relationerna om både pedagoger och föräldrar har förmågan att inta varandras perspektiv. von Wright beskriver att interaktionen i ett socialt möte kan bestå av antingen ett vanemässigt handlande där ingen medvetenhet uppstår, eller som en möjlighet till förändring i sitt tänkande och en utvidgning av medvetandet. En förändring går dock inte att ta för given utan kräver att individerna upphör med att ensidigt uppmärksamma sina egna och gamla värden (a.a.). Ett dagligt möte vid överlämningen i förskolan innebär mer än utvecklandet av relationer, vilket måste beaktas. Även det vanemässiga handlandet, som von Wright (2000) beskriver, kan vara av stor vikt för att barn och föräldrar ska känna sig trygga vid överlämningen. Det vanemässiga handlandet går här att tolkas som liktydigt med rutiner.

En människas förmåga och intresse att ta någon annans perspektiv kan förmodligen bottsna en del i hur hon/han betraktar sig själv och relaterar till omvärlden. von Wright (2000) lyfter fram hur människor relaterar till sin omvärld genom att antingen vara *slutna människor* eller *öppna människor*. En *sluten människa* sätter sig själv i centrum och blickar ut i världen. För den *slutna människan* är det viktigt att skilja mellan det inre och yttre, mellan det som hör till, respektive det som inte hör till och utgår därmed från ett *punktuellt perspektiv*. Den *öppna människan* däremot utgår från ett *relationellt perspektiv* och lägger tonvikten vid relationen. Uppmärksamheten riktas mot det som sker mellan människor och individen ser sig själv som en del av den samspråksväv som existerar (a.a.).

Detta tredje och sista begrepp som används i resultatanalysen bidrar med att förklara hur olika människor kan uppfatta ett möte eller en relation. Viktigt att notera är att dessa teoretiska verktyg inte används i syfte att kategorisera människor, utan ses snarare som en möjlighet att lyfta fram det som sker mellan människor.

3. Metod

I detta avsnitt ges en beskrivning över den valda metoden som används i studien och orsaken till valet av denna. I avsnittet redogörs även själva genomförandet av studien, urval och forskningsetiska överväganden.

3.1 Kvalitativ undersökningsmetod

I denna studie används en kvalitativ undersökningsmetod. Några utmärkande drag för denna metod är att forskaren använder sig av få undersökningsenheter, men intresserar sig för dessa på djupet och samlar in riklig information om det som undersöks.

Denna forskningsmetod möjliggör en större helhetsbild och förståelse av ett fenomen än i en kvantitativ undersökningsmetod som mer riktar sig på bredden och syftar till att synliggöra det genomsnittliga, snarare än det specifika (Holme & Solvang, 1997). Eftersom syftet är att beskriva och redogöra för föräldrars upplevelser vid lämning i förskolan, kräver detta att vi försöker förstå deras situation ur ett föräldraperspektiv. Genom att använda oss av en kvalitativ undersökningsmetod får vi möjlighet att komma föräldrarna nära och verkligen sätta oss in i deras situation och upplevelser. Kvalitativ undersökningsmetod ger en jag ó du ó relation mellan forskaren och den undersökte, till skillnad från kvantitativ undersökningsmetod som har en jag- det- relation (Holme & Solvang, 1997).

3.2 Intervju

Undersökningsmetoden i studien är intervjuer, vilket är en vanlig metod inom kvalitativ forskning. Intervju som undersökningsmetod är lämplig när forskare behöver få insikt i saker som människors åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter. Denna metod kan med fördel även användas vid undersökningar som omfattar känsliga och personliga frågor (Denscombe, 1998). Med tanke på att vi vill få förståelse för föräldrars upplevelser i vår studie, är intervju som undersökningsmetod den mest lämpliga.

Forskningsintervjuer kan utföras på olika sätt beroende på vilket spelrum forskaren vill ge intervjupersonen. I en strukturerad intervju har forskaren på förhand bestämt alla frågor och i vilken följd dessa ska ställas. Intervjupersoner kan oftast bara välja mellan olika förutbestämda svarsalternativ, vilket underlättar bearbetningen av resultaten (Stukát, 2005). I denna studie vill mer spelrum för intervjupersonernas tankar och uppfattningar ges, och därför

används en halvstrukturerad eller semistrukturerad intervjumetodik. Denna form av intervju innebär att forskaren är medveten om vilka ämnesområden som ska ingå i intervjun, men är flexibel med i vilken ordning frågorna ställs. Vissa huvudfrågor ställs likadant till alla, men svaren följs upp på ett individuellt sätt som gör att det blir lätt för intervjupersonerna att förstå frågorna.

Samspelet mellan forskaren och intervjupersonen är viktig för att intervjun ska bli så fyllig som möjligt. Forskaren behöver använda sig av en rad lämpliga följdfrågor i syfte att komma längre och djupare i intervjun (Stukát, 2005). Detta ställer naturligtvis stora krav på forskarens förmåga att vara lyhörd och med fingertoppskänsla kunna ställa användbara följdfrågor, vilket vi är medvetna om. Samtidigt innebär valet av intervjuform en möjlighet för intervjupersonerna att mer ingående och öppet berätta om sina upplevelser och erfarenheter.

3.3 Urval

Valet av intervjupersoner har en betydande roll för att forskaren ska kunna skaffa den information som är nödvändig till sin undersökning. Särskilt betydelsefull faktor är att försöka få största möjliga variationsbredd i urvalet eftersom olikheter hos personer medför olika sätt att erfara och uppleva något på. Andra viktiga faktorer är att använda sig av personer som har rikligt med kunskap om ämnet och som har förmåga och en vilja att uttrycka sina tankar (Holme & Solvang, 1997).

Studien utgår från dessa faktorer, inom ramen för den tid som finns att tillgå. Urvalet består av fyra intervjupersoner, vilka kategoriseras i två undergrupper. Två av intervjupersonerna består av föräldrar som har sitt första barn i förskolan och som inte har någon tidigare erfarenhet av bemötande vid lämningsituationer. De andra två intervjupersonerna består av föräldrar som har lämnat minst två olika barn i förskolan och alltså har tidigare erfarenheter av detta. Föräldrarna som deltar i studien är utvalda för att passa dessa kategorier, men även för att de, enligt tidigare kännedom, har förmåga att uttrycka sig och är villiga att dela med sig av sina erfarenheter.

Vi har i enlighet med detta valt ett *strategiskt urval* (Stukát, 2005) i syfte att kunna urskilja om föräldrars tidigare erfarenheter påverkar deras upplevelser av pedagogers bemötande vid lämning i förskolan. Ett *strategiskt urval* kännetecknas av att i studien välja intervjupersoner utifrån olika kategorier som anses tillföra adekvat material till undersökningen. Det viktigaste i undersökningen är att leta efter mönster snarare än mångfald (Stukát, 2005). Vi är dock

medvetna om att det kan vara svårt att göra en generalisering av den här studien eftersom urvalet är litet. Intervjufrågorna är gemensamt sammanställda utifrån syftet och med tanke på att ställa så öppna frågor som möjligt för att få intressant och viktig fakta. Intervjumetoden som används kallas respondantintervjuer. Respondantintervju betyder att det är de personer som är involverade i företeelsen som intervjuas (Holme & Solvang, 1997). Intervjupersonerna i studien har varken träffat varandra eller varit i kontakt med samma pedagog, vilket gör intervjuerna helt oberoende av varandra. För att intervjupersonernas identitet ska förbli anonym väljer vi att ge dem fingerade namn:

- Camilla, erfarenhet av lämning i förskola: Ett barn.
- Marita, erfarenhet av lämning i förskola: Ett barn.
- Kristin, erfarenhet av lämning i förskola: Fler än ett barn.
- Louise, erfarenhet av lämning i förskola: Fler än ett barn.

3.4 Genomförande

Inför intervjuerna kontaktade vi personligen föräldrar som vi ansåg var lämpliga och berättade om studien, syftet med denna och vårt tillvägagångssätt. Samtliga tillfrågade var positiva till medverkan. Föräldrarna blev också informerade om de forskningsetiska principerna innan de behövde ta ställning till om de ville medverka i någon intervju.

Vi strävade efter att hitta en lugn plats där vi kunde samtala ostört, och allra helst ett neutralt ställe där föräldrarna kunde känna sig bekväma. Två av intervjuerna genomfördes därför i föräldrarnas egna hem, vilket var ett önskemål av dem själva. Två av intervjuerna genomfördes på en arbetsplats där föräldern kände sig hemma i och valde att vara på. Intervjuerna gjordes enskilt med en förälder i taget, eftersom vi förmodar att det kan kännas lättare för föräldrarna att öppna sig för en person istället för två. Intervjuerna spelades in med ljudupptagare för att vi lättare skulle kunna lyssna på föräldrarna och inte vara upptagna med att anteckna. En ljudupptagare gör det även lättare att få med allt som sägs utan att något glöms bort.

Vi räknade med att varje intervju skulle pågå i 30-45 minuter, men det visade sig ta maximalt en halvtimme vardera. Det inspelade materialet transkriberades genom att skriva ner hela intervjuerna. Därefter tolkades dessa enskilt och gemensamt och vi diskuterade igenom om vi uppfattat svaren olika. Materialet kategoriserades sedan utefter våra frågeställningar och slutligen sammanställdes ett resultat

3.5 Forskningsetiska överväganden

Forskare har vissa normer att följa så att det blir en god avvägning mellan forskares intresse att undersöka någonting och undersökningsdeltagares individskyddskrav. De grundläggande individskyddskraven delas in i fyra olika huvudkrav på forskningen; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). I studien har vi utgått från informationskravet och samtyckeskravet genom att intervjupersonerna blev informerade om studiens syfte, att deltagandet var frivilligt och att de när som helst hade rätt att avbryta sin medverkan utan att det innebär negativa följder.

Enligt Vetenskapsrådet (2002) innebär konfidentialitetskravet att de medverkande informeras om att en anonymitet ska ligga som grund i undersökningen och att inga namn, arbetsplatser, ålder, kön eller andra faktorer som kan röja identiteten, får nämnas. Materialet förvaras på ett sådant sätt så ingen utomstående kan få tag i det och en förbindelse om tystnadsplikt undertecknas.

Nyttjandekravet innebär att den information som ges, enbart används för forskningsändamål och inte i kommersiellt bruk (a.a.). Studien utgår från dessa krav för att säkra intervjupersonernas individskydd. Intervjupersonerna har även blivit informerade om att andra studenter får tillgång av rapporten. Slutligen erbjöds intervjupersonerna en möjlighet att ta del av den sammanställda rapporten eller sammanfattning av denna, vilket är en rekommendation av Vetenskapsrådet (2002).

3.6 Studiens tillförlitlighet

I forskningssammanhang används bland annat två begrepp för att ta reda på hur tillförlitlig studien är och vilken kvalitet den uppnår. Det ena begreppet är reliabilitet och kan förklaras till hur bra mätinstrumentet är på att mäta, alltså hur tillförlitligt mätinstrumentet är (Stukát, 2005). I denna studie kan detta omsättas till att handla om hur väl intervjun genomförts, exempelvis om de intervjuade föräldrarna uppfattats rätt och inga yttre omständigheter har påverkat svaren. Enligt Stukát (2005) är även dagsformen, felskrivningar och gissningseffekter faktorer som inverkar på studiens kvalitet och som bör lyftas fram av forskaren själv (a.a.).

Det andra begreppet är validitet och anger hur bra ett mätinstrument mäter det som ska mätas. I kvalitativa studier, där intervju förekommer, kan det handla om att ställa frågor som verkligen undersöker det som är avsikten att undersökas (Stukát, 2005).

4. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras valda delar av de kvalitativa intervjuer som gjorts i studien, som är relevanta utifrån våra forskningsfrågor som lyder:

- Hur kan föräldrar uppleva pedagogers bemötande vid lämningssituationer i förskolan?
- Vad kan bemötande vid överlämning ha för betydelse när det gäller föräldrars och pedagogers relation?

För att förtydliga studiens resultat används följande kategorier: *Trygghetsfaktorer vid lämningen*, *Samarbete i hallen* samt *Bemötandets betydelse*. Analysen har vi valt att placera allra sist under varje rubrik för att underlätta läsningen. Föräldrarnas namn är fingerade.

4.1 Trygghetsfaktorer vid lämningen

Under intervjuerna framkom vilka faktorer som är viktiga för att föräldrarna ska känna trygghet vid överlämningen av sitt/sina barn. Gemensamt för intervjupersonerna Marita, Camilla och Louise är att de känner en trygghet i att få ringa till förskolan efter lämningen, när denna upplevts svår och barnet har varit ledset. Tryggheten uppstår när föräldrarna får en försäkran om att barnet kommit över sin ledsenhet och har börjat leka. Camilla har erfarenheter av pedagoger som själva erbjuder sig att ringa upp vid sådana tillfällen, vilket betyder väldigt mycket för henne och som skapar ännu mer trygghet. Resultatet visar att pedagogerna kan ha stor betydelse för om barnet ska kunna komma över sin ledsenhet vid lämningen. Kristin ger här ett exempel:

De (pedagogerna) har ju varit väldigt tillmötesgående när hon har varit i de här perioderna när hon varit lite ledsení .hon trivs med alla fröknarnaí men sen är det ju en som är speciellí det är en trygghet för barnen, hon är alltid så glad och käck, om det är bra? (skratt).

Både Louise och Camilla betonar att trygghet mycket handlar om ens egen förmåga att känna förtroende och tillit. Camilla anser att trygghet innebär att våga ha tilltro till att pedagogerna vet, särskilt i svåra situationer. Att känna tilltro kräver träning och ett ansvar, enligt Camilla, som upplever att denna inställning har vuxit. Även Louise anser att tryggheten och tilliten vuxit genom åren, mycket beroende på hennes stora erfarenhet av lämningar, men även genom att hon numera känner ganska många av pedagogerna i förskolan och vet hur de

arbetar. Rutiner är något som också kan skapa trygghet vid överlämningen, enligt Marita, Camilla och Kristin. Maritas barn behöver gosedjur och filt för att känna sig trygg, vilket skapar trygghet även för mamman. För Kristin består rutinen av att följa med barnet in på avdelningen och säga hej då därifrån. Att ha en fungerande rutin där alla vet vad som gäller vid lämningen inger trygghet hos Camilla, som även menar att tydlighet hos pedagogerna skapar trygghetskänsla.

Analys av trygghetsfaktorer vid lämningen

Resultatet visar att föräldrarna värdesätter både sin egen och sina barns trygghet, och att föräldrarna vill ha en försäkran om att barnet har det bra, exempelvis genom att få ringa till förskolan efter lämningen. Detta går att tolka som att pedagogerna i viss mån är *självmедvetna*, vilket bland annat innebär att kunna sätta sig in i en annans perspektiv och utgå från det. Att erbjuda föräldrarna att ringa, eller själv ringa dem, visar att pedagogerna är tillräckligt lyhörda för att förstå föräldrarnas behov, men behöver inte betyda att pedagogerna har stor *självmедvetenhet* eftersom detta begrepp även innefattar andra egenskaper, vilka inte behandlas vidare i den här studien.

Samtidigt som det är viktigt att möta en annan person som en individ eller ett *vem*, behövs rutiner eller *det vanemässiga handlandet*, vilket kan förstås som de rutiner som uppkommer i samband med behovet att skapa struktur i förskolan. *Det vanemässiga handlandet* kanske kan upplevas som ett slentrianmässigt handlande som med viss risk kan se likadant ut varje gång, men resultatet visar att föräldrarna kan behöva fasta rutiner för att uppleva trygghet. Camilla, Kristin och Marita menar att tryggheten bland annat finns i de rutiner som förskolan har. Camilla menar dessutom att trygghet innebär att även föräldrarna måste våga ha tilltro till att pedagogerna, med sin yrkesprofession, har tillräckligt med kunskap och kännedom om hur barn i förskolan bäst bör tas om hand. Vår tanke här är att föräldrars tilltro säkert ökar när pedagogerna själva är trygga, vilket är vår tolkning utifrån *intersubjektiviteten*. Detta betyder att individers verklighetsuppfattning skapas i interaktion med omvärlden.

4.2 Samarbete i hallen

Alla föräldrar som medverkar i undersökningen anser att ett samarbete mellan förälder och pedagog är nödvändigt för att lämningen ska bli bra, men uttrycker detta lite olika. Louise menar att pedagogerna behöver vara lyhörda för hur föräldrarna och barnen vill säga hej då

till varandra, och också vara lyhörda för när de ska kliva in, exempelvis när barnen reagerar på ett oväntat sätt som föräldern inte är beredd på. Louise känner även ett stöd från pedagogerna som ibland kan ge förslag på vad barnen kan göra och på så sätt hjälpa dem att komma in i verksamheten. Kristins förväntningar på samarbete handlar om när barnet är ledset vid lämningen, och att pedagogerna då ska uppfatta föräldrarnas vink om när det är dags att ta över. Samarbetet i dessa situationer fungerar utan att föräldrarna och pedagogerna diskuterat igenom saken. Ett annat exempel på hur samarbete kan fungera, ger Camilla som berättar om betydelsen av att gemensamt planera för lämningen. Camilla menar att detta medför att alla vet vad som gäller och särskilt underlättar det för henne att veta när hon ska gå. Camilla har även erfarenhet av att låta barnet själv få bestämma hur lämningsrutinen skulle gå till. Barnet uttrycker sig så här:

Jo jag vill ha tio pussar, jag vill ha tio kramar och tio vinkar.

Enligt föräldern visade sig detta förslag, som kom från pedagogers inrådan, vara en bra lösning när barnet just bytt förskola. Marita har erfarenheter av lämning där samarbetet inte riktigt fungerar som hon önskar:

Ibland kan det kännas att de tycker att eh, man är velig med att gå, eller...jag har svårt för detí .till slut så går jag ju, men ibland kan jag känna att jag behöver vara där en liten stund om jag har tid, om jag får det.

Marita har upplevelser av att pedagogerna bestämmer vad som är bäst för barnet vid lämningen. Några av föräldrarna betonar även sitt eget ansvar vid lämningen av sina barn och lyfter fram betydelsen av sina roller. Camilla menar att som förälder känner man sitt barn allra bäst, men har ändå en skyldighet att lyssna på pedagogerna som har en annan kunskap. Det handlar om att som förälder ha ett ansvar att lyssna på när pedagogerna säger att det kommer att fungera, det kommer att gå bra och att ha tilltro till det, enligt Camilla. Marita lyfter fram betydelsen av att vara positivt inställd till pedagogerna genom att prata med dem, eftersom detta påverkar barnet som står bredvid. Louise betonar också vikten av att vara en positiv förälder, och menar att det underlättar för överlämningen att visa sig glad istället för att lägga någon saknad på barnet eller hålla fast det för mycket:

Ha jätteroligt, ha det så roligt, vi ses ikväll!

För Louise är det även viktigt att inte själv ta för mycket plats utan att ge utrymme för mötet mellan pedagogen och barnet eftersom det är de som ska spendera resten av dagen tillsammans.

Analys av samarbete i hallen

Resultatet visar att samtliga föräldrar menar att ett samarbete mellan föräldrarna, pedagogerna och barnen är en nödvändighet för att lämningsituationen ska fungera. Ett fungerande samarbete ger i sin tur möjligheter att etablera goda relationer. Pedagogerna intar i de flesta fall ett *relationellt perspektiv* genom att söka lösningar i samförstånd i relationerna till föräldrarna, det vill säga att pedagogerna intresserar sig för hur föräldrarna och barnen förstår saker och hur de vill ha det. Ett tydligt exempel är det som Camilla ger. Pedagogen i hennes fall planerar hur lämningen ska gå till i samförstånd med både föräldrar och barn. Detta går att tolka som att pedagogen ser Camilla och hennes barn som ett *vem*, det vill säga vilka de är just i denna stund, och väljer att utgå från det.

Resultatet visar att Marita har en annan upplevelse, nämligen att pedagogerna inte söker lösningar i samförstånd. Dessa pedagoger intar istället ett *punktuellt perspektiv*. Pedagogerna verkar ha bestämt sig för vad som är mest lämpligt vid lämningen utifrån sina egna föreställningar om Marita och barnet. Föräldrarna kan därmed ha olika uppfattningar om när pedagogerna ska ta över ansvaret. Louise menar att pedagoger måste kunna visa en förmåga att veta när ansvaret ligger på dem.

På liknande sätt menar Kristin att pedagogerna behöver ha känsla för när det är dags att ta emot hennes barn om det är ledset vid överlämningen. Camilla menar att det är viktigt att som förälder ha tilltro till pedagogers yrkeskunskap och lita på att de arbetar för att barnen i förskolan ska få de bästa förutsättningarna. Detta visar att pedagogerna även förväntas inta ett *punktuellt perspektiv* genom en handledande roll till föräldrarna, som i vissa sammanhang kan vara i behov av råd och stöd vid lämningen.

4.3 Bemötandets betydelse

I intervjuvaren framgår det tydligt att flertalet av föräldrarna vill bli mottagna av en pedagog vid lämningen. Hur ofta pedagogerna kommer och tar emot är varierande och föräldrarna har olika erfarenheter av detta. Kristin berättar att pedagogerna tar emot i hallen om de ser eller hör att de kommer, annars får de själva gå in. Nästan alla pedagoger som Louise har

erfarenhet av möter upp i hallen och välkomnar dem. För Louise känns det bra när pedagogerna vänder sig till barnet först och uttrycker glädje över att barnet är där, istället för att behöva gå och leta upp någon pedagog. Camilla behöver aldrig gå och leta upp någon pedagog, utan någon möter alltid henne och barnet i hallen. Pedagogerna är i denna förskola måna om att skapa kontinuitet genom att det är samma pedagog som tar emot. Att detta är möjligt beror på att Camilla alltid lämnar vid samma tid.

Marita har blandade erfarenheter när det gäller pedagogers mottagande. Hon har positiva minnen från den gamla avdelningen vars pedagoger kom och mötte i hallen, vilket för Marita upplevdes som inbjudande för både henne och barnet. Den nuvarande avdelningen tar aldrig emot vid lämningen och Marita upplever att detta gör det svårare för henne att lämna barnet ifrån sig. Hon berättar att pedagogerna informerat föräldrarna på ett föräldramöte om att de själva får komma in på avdelningen för att lämna sina barn, eftersom pedagogerna har andra barn på avdelningen, som det kan vara komplicerat att lämna ensamma. Marita vet inte vad det beror på att de beslutat detta, men funderar på om det handlar om att vi tänker olika.

Vid överlämningen av sitt barn är det också betydelsefullt hur pedagoger tar emot föräldrar och barn. För Louise är det allra viktigaste att pedagogerna ser hennes barn och att de lyssnar, vilket hon upplever att de gör. Camilla betonar hur viktig ögonkontakten är och att hon och barnet blir sedda. Hon berättar om hur stressade och osäkra vikarier som inte riktigt hälsar skapar osäkerhet och otydlighet. Camilla ger ett exempel på vikarier:

Det allra värsta är väl egentligen dom som faktiskt inte presenterar sig. Det är liksom A och O.

Camilla har annars goda erfarenheter av bemötandet av pedagoger som visar stort engagemang, lyssnar på henne och barnet, samt respekterar dem båda. Hon menar att det är viktigt att ha en dialog med pedagogerna, särskilt när barnet är litet och inte själv kan prata. Både Louise och Camilla upplever att de har en bra relation med pedagogerna, och att de kan samtala med pedagogerna även om lite svårare saker. Marita menar att relationen mellan föräldrar och pedagoger är viktig, och att en förutsättning för att få en bra relation är att känna kontakt och ha en dialog.

Kristin betonar en annan aspekt av bemötandet som handlar om hur hennes bild av pedagogerna ändrats under de senaste åren. I takt med hennes egen yrkesutbildning, har hon fått en helt annan förståelse för hur pedagogerna har det. Kristin menar att hon kommit till

insikt om att pedagoger inte är några superkvinnor som kan stå och ta emot allt, och att de inte heller är mer än människor.

Analys av bemötandets betydelse

I resultatet framgår det att de flesta av föräldrarna vill att en pedagog ska möta dem och barnet när de anländer till förskolan. Ett bra bemötande kan ha olika innebörder för olika människor men gemensamt för dessa föräldrar är att de vill kunna föra en öppen dialog med den person som tar emot dem och deras barn när de kommer till förskolan. Louises barns pedagoger visar en förmåga att kunna sätta sig in i hur det kan kännas när barnet och föräldern kommer till förskolan, alltså en *självmедvetenhet* från pedagogens sida, där de intar barnets perspektiv.

Kristin ger ett exempel på hur även föräldrars *självmедvetenhet* kan vara betydelsefull. Hon menar att hennes yrkesutbildning gett henne nya insikter och en helt annan förståelse för pedagogerna och deras situation, vilket vi tolkar som positivt för både Kristin och pedagogerna. Ett verkligt möte, där pedagoger och föräldrar ges tid att prata vid lämningen, verkar vara viktigt för samtliga föräldrar. Pedagogerna kan över lag ses som *öppna människor*, vilka lägger tonvikten på relationerna. En *öppen människa* har förmåga att rikta sin uppmärksamhet mot det som sker mellan människor till skillnad från en *sluten människa*, som istället sätter sig själv i centrum. Marita exemplifierar ett föräldramöte där pedagogerna informerade om att föräldrar och barn måste komma in på avdelningen själva utan att bli mottagna av en pedagog. Pedagogerna verkar ha utgått från sina egna perspektiv och sett föräldrarna som mottagare och kan därmed betraktas som *slutna människor*. Om pedagogerna i denna situation varit *öppna människor* skulle de frågat sig hur detta beslut kan påverka relationerna, och även låtit föräldrarnas och barnens röster få bli hörda och respekterade.

5. Diskussion

I detta avsnitt redovisas och diskuteras metoddiskussionens konsekvenser för den här studien. Därefter redovisas resultatdiskussionen där studiens resultat diskuteras utifrån studiens syfte och frågeställningar.

5.1 Metoddiskussion

Den här studien genomfördes i form av en kvalitativ undersökningsmetod genom semistrukturerade intervjuer. Valet av denna intervjuform visade sig vara ett bra val, eftersom det gav intervjupersonerna utrymme att utveckla sina svar, precis som Denscombe (1998) menar att kvalitativa intervjuer gör. Intervjuerna genomfördes på kortare tid än väntat, vilket givetvis kan ha bidragit till att resultatet inte blev så omfattande. En orsak till att intervjuerna gick fort var att studien handlar om ett snävt område, det vill säga endast om lämningsituationer. Av rädsla för att tappa själva syftet med studien, hölls intervjuerna i huvudsak till de förutbestämda frågorna och dess underfrågor. Flera frågor kunde ha utvecklats och fördjupats mer, men det upptäcktes först i efter bearbetningen av materialet. De intervjufrågor som ställdes till intervjupersonerna var dock relevanta till sitt syfte och bidrog till studiens tillförlitlighet. Detta stöds av Stukát (2005) som menar att intervjufrågorna har en avgörande roll när det gäller studiens validitet.

Eftersom urvalet av intervjupersoner bestod av enbart fyra föräldrar är vi införstådda med att resultatet inte kan ge en generell bild av hur föräldrar i allmänhet upplever pedagogers bemötande vid lämning i förskolan. Detta är inte heller avsikten, utan avsikten med studien är att visa exempel på hur föräldrar kan uppleva sig bli bemötta av pedagoger. Samtliga föräldrar som deltog var villiga att berätta om sina olika erfarenheter på varierande sätt och själva syftet med studien gick därmed att uppfylla, trots det begränsade urvalet.

Urvalets storlek är också försvarbart med tanke på uppsatsens storlek och tidsbegränsning för arbetet. Intervjuerna ägde rum i antingen intervjupersonernas hemmiljö eller på deras arbetsplats. Detta kan dock ha påverkat studiens reliabilitet eftersom familjemedlemmar/arbetskamrater fanns i närheten och möjligtvis kan ha påverkat intervjupersonernas svar. Precis som Stukát (2005) framhåller, finns det även en risk med att missuppfatta intervjupersonernas svar, vilket kan inverka på studiens kvalitet (a.a.). Andra faktorer som kan ha påverkat resultatet är hur mycket intervjupersonerna ville lämna ut av sig

själva, och om det har någon betydelse att två av intervjupersonerna inte alls kände den som intervjuade. Av resultatet att döma verkar detta dock inte vara avgörande och uppfattningen är den att alla intervjupersoner bemödat sig med att ge ett rakt och ärligt svar. Här ska också poängteras att intervjupersonerna är valda utifrån bedömningen att de har lätt att uttrycka sig och är villiga att dela med sig av sina olika erfarenheter. Valet av föräldrar gjordes även utifrån hur lång erfarenhet de har av lämning i syfte att synliggöra eventuella likheter och skillnader. Eftersom resultatet inte visade så stor variation av likheter och skillnader mellan de olika kategorierna, lyfts detta endast kort under resultatdiskussionen som följer nedan.

5.2 Resultatdiskussion

Studien visar hur några föräldrar upplever lämningssituationerna i förskolan och hur deras möten med pedagogerna kan ha för betydelse för att goda relationer ska kunna etableras. I detta avsnitt lyfts delar av resultatet fram i en diskussion. Även likheter och skillnader som kan finnas mellan de föräldrar som har erfarenheter av att ha lämnat ett barn i förskolan, respektive fler än ett barn, tas upp i korthet. Resultatdiskussionen har tilldelats följande underrubrik: *Att mötas utifrån olika perspektiv*.

Att mötas utifrån olika perspektiv

Studiens resultat visar att föräldrar värdesätter att få ett verkligt möte med en pedagog som tar emot vid lämningen. Frågan är vad ett verkligt möte kan innebära och vilka egenskaper som krävs av de involverade för att detta ska kunna ske. Pedagoger har, enligt Jensen & Jensen (2008) det övergripande ansvaret i relationer med föräldrar, och bör i sin profession fokusera på hur föräldrar mår och vad de vill uttrycka. Pedagoger ska även försöka greppa föräldrars perspektiv (a.a.). För att kunna se ur någon annans perspektiv krävs det en *självmmedvetenhet* enligt von Wright (2000).

Andra egenskaper som är betydelsefulla för ett bra möte, enligt föräldrar i studien, är att pedagoger lyssnar och är lyhörda för det som sker. Pedagoger behöver alltså ha en förmåga att lyssna på det föräldrar säger och kunna tolka hur de mår, de ska vara lyhörda i situationer som uppstår och kunna sätta sig in i föräldrars och även barns perspektiv. Förmodligen kräver detta *öppna människor* (pedagoger) som intar ett *relationellt perspektiv*, där fokus är på relationer och det som sker mellan dem (von Wright, 2000). I analysen framgår att föräldrar som verkar bli bemötta ur ett *relationellt perspektiv* upplever att de har en fungerande relation där de även kan diskutera om känsligare ämnen. Dessa föräldrar är vana vid att pedagoger

lyssnar på och ta hänsyn till deras synpunkter, vilket underlättar för föräldrarna att våga och vilja samtala om saker. Juul & Jensen (2003) menar att pedagoger som tar tillvara på föräldrars kunskaper om barn och ser föräldrar som en tillgång, har förmågan att få dem att känna sig värdefulla (a.a.). Pedagoger som intar ett *relationellt perspektiv* och lyckas lyfta fram föräldrar på ett positivt sätt, har troligtvis förmågan att även lyfta fram barn. I läroplanen för förskolan (Lpfö98/10) framgår att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv (Skolverket, 2010, s. 12).

När pedagoger och föräldrar intar ett *relationellt perspektiv* och agerar som goda förebilder vid lämningssituationer, ger det förmodligen barn en bra grund för att kunna utveckla sin sociala förmåga. Samtidigt visar resultatet att föräldrar vid vissa tillfällen vill ha handfasta råd och vägledning, vilket innebär utifrån von Wrights (2000) beskrivning, att pedagoger ibland måste utgå från ett *punktuellt perspektiv*. Svårigheter i relationer kan dock uppstå när pedagoger enbart utgår från detta perspektiv och missar föräldrars önskan om att ha en dialog. Risken är att pedagoger i dessa lägen bestämmer över huvudet på föräldrar och på så sätt stärker sin maktposition, till följd av att föräldrar kan känna sig osäkra. Föräldrars osäkerhet kan också förstärkas av att förskolan är pedagogers arbetsplats, och att de därför inte alltid vet om de är riktigt välkomna där (Sandberg & Vuorinen, 2008).

I resultatet framgår att föräldrar som har erfarenhet av att lämna endast ett barn, upplever större osäkerhet om när de kan gå från sitt barn vid lämningen än föräldrar som lämnat fler barn. Föräldrars tillit och förtroende visar sig växa genom åren, bland annat som en följd av att föräldrar lär känna pedagoger och deras arbetssätt. Att ha tilltro till pedagoger och deras verksamhet underlättar för att även det enskilda barnet ska kunna känna förtroende för sin förskola, enligt Jensen & Jensen (2008). Detta visar att pedagoger behöver lägga särskild tonvikt på att försöka skapa en god kontakt i början och kanske visa extra hänsyn till föräldrar som inte har någon erfarenhet av att lämna barn. Det går dock att fundera på hur denna extra hänsyn ska tas, eftersom detta verkar vara tolkningsbart enligt analysen. Den visar att föräldrar utan längre erfarenhet av lämning inte alltid blir bemötta på ett önskvärt sätt, vilket går att tolka som att vissa pedagoger möter föräldrar som ett *vad*, enligt von Wrights (2000) benämning. Dessa pedagoger verkar se föräldrar som osäkra öförstagångsföräldrar, och utgår från sin egen bedömning och föreställning om vad som är bäst för dem och deras barn, utan att samtala med föräldrar om saken. Förmodligen anser dessa pedagoger att de tagit hänsyn

till föräldrars ringa erfarenhet och därför tar över befälet, men resultatet visar det motsatta. Enligt Broberg, m.fl (2012) är det en utmaning för alla pedagoger att trösta barn så länge föräldrar är kvar, särskilt om det enskilda barnet ännu inte hunnit skapa en god kontakt med någon pedagog (a.a.). Pedagoger som väljer att bestämma när det är dags för föräldrar att gå, vet med all säkerhet om detta faktum, och väljer att fatta beslut även utifrån denna aspekt. Problemet handlar dock inte om att pedagoger bestämmer över när föräldrarna bör gå, utan om att dialogen uteblir. Dessa pedagoger verkar inte lägga tonvikt på att etablera en god relation vid lämningen som, enligt Jonsdottir & Nyberg (2013) menar, kan vara det bästa tillfället att skapa goda relationer med föräldrar.

Pedagoger kan välja att visa en annan sorts hänsyn genom att möta föräldrar och barn som ett *vem*, som enligt von Wright (2000) innebär att se individer som de är i stunden, snarare än att se dem som exempelvis öförstagångsföräldrar. Att ha förmågan att verkligen se föräldrar i ögonblicket, kräver både träning och stor närvaro hos pedagoger. Enligt Jensen & Jensen (2008) ska pedagoger uttrycka sig på ett sätt som visar föräldrarna att de är personligt närvarande, vilket kan vara en bra grund för att de ska kunna utveckla en förmåga att möta individer som ett *vem*.

Pedagoger som intar ett *relationellt perspektiv* och möter föräldrar som ett *vem*, intresserar sig för hur de upplever och förstår något, och söker lösningar tillsammans. Fokus görs på vem en förälder är och inte efter vad hon/han kan tänkas vara utifrån exempelvis biologiska och sociala faktorer (von Wright, 2000). Läroplanen för förskolan (Lpfö98/10) uttrycker tydligt att förskolan ska bedrivas i en demokratisk anda där verksamheten utformas efter bland annat människors lika värde och integritet (a.a.). Utifrån denna beskrivning går det att se hur ett *relationellt perspektiv* är förenligt med läroplanen och kanske till och med ett föredöme, eftersom pedagoger med detta perspektiv inte lägger tonvikt på nationaliteter eller kulturer utan väljer att se människan bakom. Föräldrar kan därigenom både bli bekräftade och respekterade utan risk för att pedagoger kategoriserar dem.

I inledningen av detta avsnitt lyftes frågorna vad ett verkligt möte kan innebära, samt vilka egenskaper som kan krävas av de involverade för att ett möte ska ske. Hittills har fokus riktats mot den sista frågan, så därför uppmärksammas nu frågan om vad ett verkligt möte kan innebära. Ett verkligt möte kan, enkelt uttryckt, förstås som ett möte med en annan fysisk person, i detta fall att pedagoger kommer och möter i hallen vid lämningen. Ett verkligt möte kan även förstås som en absolut närvaro mellan pedagog och föräldrar, där dialogen ingår i ett ömsesidigt förhållningssätt, enligt Aspelin (2005, 2010). Att mötas på detta sätt i förskolor,

som Aspelin (2005) menar är genuina möten, kan kanske upplevas svårt med tanke på allt annat som kan pågå runtomkring i verksamheten.

En omständighet som gör det svårt att samtala är när det lämnas många barn samtidigt (Sandberg & Vuorinen, 2008). Utifrån detta går det att förstå att vissa föräldrar som lämnar vid en populär tidpunkt inte kan få samma möjlighet att samtala som de föräldrar som är ensamma med pedagoger. Studiens resultat visar dock att det även beror på pedagogers inställning till hur viktiga dessa överlämningsmöten är och hur mycket plats de får ta. Frågan är också *hur* pedagoger och föräldrar vill mötas.

I resultatet framgår det att föräldrar, oavsett hur lång erfarenhet de har av lämning, uppskattar bra möten och anser att relationer till pedagoger är viktiga. Det framgår dock inte hur innerliga dessa möten ska vara. Enligt Nordström Lytz (2013) består de vanligaste samtalen av sakligt innehåll, vilket kan förstås som praktiska saker i förskolan. Jensen & Juul (2003) menar att det är viktigt att hålla igång samtalen, även om dessa mest innehåller konkreta saker i vardagen, eftersom det kan underlätta att vid andra tillfällen kunna samtala om svårare saker (a.a.). Av resultatet att döma anser föräldrar att det allra viktigaste är att bli sedd och lyssnad till, oavsett om det handlar om praktiska saker eller svårare ämnen. Resultatet visar även att föräldrar och pedagoger som samtalar och samspelar med varandra vid lämningen har en fungerande relation där föräldrar känner tillit till sina barns pedagoger.

Pedagoger har som ansvar att kunna möta alla slags föräldrar (Jensen & Jensen, 2008). Utifrån resultatet går det att se att förskolor bör ta tillvara på denna mångfald av föräldrar med en förståelse om att de dagliga mötena kan skapa en bra grund för goda relationer. Förtroendefulla relationer ger trygghet för föräldrar och är en förutsättning för samarbete. Eftersom vår verklighetsuppfattning skapas i interaktion med omvärlden (von Wright, 2000) är det betydelsefullt om pedagoger själva är trygga och kan förmedla att förskolan är en trygg plats att vistas i. Resultatet visar att det även har betydelse att pedagoger kan sätta sig in i föräldrars perspektiv, vilket medför att föräldrar känner sig bekräftade och vågar uttrycka sina synpunkter. Enligt von Wright (2000) kan en pedagog välja att möta en förälder som ett *vem* eller ett *vad*. Resultatet visar dock att dessa begrepp inte särskiljs på samma sätt i praktiken utan pedagogerna möter föräldrar olika beroende på situationer som uppstår. Detta innebär att pedagogers förmåga att vara lyhörda i situationer är mer betydelsefullt än om de konsekvent utgår antingen ett *relationellt* eller ett *punktuellt* perspektiv. Slutligen vill vi lyfta fram att både pedagoger och föräldrar agerar som förebilder för barnen när det gäller att etablera relationer, vilket innebär ett ansvar i hur de samspelar inför barn och även vad de uttrycker

om varandra. Genom att vara goda förebilder får barn möjlighet att själva utveckla sin sociala förmåga och bygga goda relationer, vilket är en aspekt av ett hållbart lärande.

5.3 Fortsatt forskning

Studien handlar om hur föräldrar upplever pedagogers bemötande och vad dessa möten kan ha för betydelse för relationerna dem emellan. Studien riktar därmed sitt fokus på bemötande och relationer utifrån föräldrars perspektiv. Intressant vore det att få ta del av forskning som belyser lämningsituationer ur pedagogers och barns perspektiv. Hur upplever barn mötet vid lämning? Vilken betydelse har det för resten av dagen i förskolan? En forskning gjord utifrån observationer kan ge en möjlighet att försöka förstå barns perspektiv. Med lite äldre barn i förskolan kan även intervju med barn vara lämpligt. Eftersom det inte bedrivits så mycket forskning om föräldrars upplevelser, ser vi gärna att fler ägnar sin forskning åt denna grupp. Ett förslag är en forskning som även undersöker om hämtningssituationer och som jämför bemötandets betydelse vid överlämning och hämtning.

6. Sammanfattning

Vårt intresse för bemötandets betydelse för att skapa goda relationer i förskolan har möjliggjort denna uppsats. Syftet med studien var att undersöka hur några föräldrar uppfattar den dagliga kontakten med pedagoger i förskolan. Syftet var även att undersöka vad föräldrars upplevelse av pedagogers olika bemötande kan betyda för relationer dem emellan.

I studien har forskning och övrig litteratur studerats genom en tvärvetenskaplighet eftersom den speglas utifrån olika perspektiv såsom exempelvis: psykologiska, filosofiska och pedagogiska, men där varje perspektiv berör relationers betydelse utifrån olika forskningsområden. Det teoretiska perspektivet i studien utgår ifrån von Wrights (2000) avhandling *Vad eller vem?* som belyser olika sätt en människa kan bemöta en annan människa på. Forskningsmetoden är kvalitativ med semistrukturerade intervjuer och där urvalet består av fyra intervjupersoner (föräldrar med barn i förskola).

Att som pedagog ha förmåga att kunna möta många olika föräldrar är både viktigt och svårt, vilket lyftes i inledningen av denna studie. Påståendet stärks av både litteratur och läroplan. Läroplanen för förskolan beskriver pedagogers ansvar i sitt uppdrag att samarbeta med *alla* föräldrar gällande barns fostran, utveckling och lärande (Lpfö98/10). Även Jensen & Jensen (2008) menar att pedagoger i förskola har ett ansvar att möta *alla* slags föräldrar och att vara pedagog i förskola kräver många sociala egenskaper som till exempel att kunna sätta sig in i föräldrars perspektiv. Genom dagliga möten i förskolan, exempelvis överlämning, kan en viktig samverkansform växa fram. Enligt Jonsdottir & Nyberg (2013) anses överlämning i förskola till och med vara det bästa tillfället att skapa goda relationer med föräldrarna. Dessa dagliga möten kan på så sätt vara grundläggande för andra samverkansformer och bildandet av goda relationer mellan barn, föräldrar och pedagoger. Men för att sådana relationer ska bli möjliga måste det i mötena finnas tillit och en ömsesidig dialog mellan de båda samtalsparterna (Aspelin, 2005; von Wright, 2006).

Studien visar att förtroendefulla relationer inger trygghet för föräldrar och kan ligga som grund för ett gott samarbete. Flertalet av föräldrarna önskade en närvarande pedagog som visar intresse av att möta barn och föräldrar vid ankomsten till förskolan. Enligt von Wright (2000) kan pedagoger visa intresse för föräldrar och deras barn genom att inta ett *relationellt perspektiv* i deras sätt att bemöta dem (a.a.). I studien fanns det hos de flesta föräldrarna en stor tillit till pedagogerna. Med sin yrkesprofession visade pedagogerna kunskap om och

erfarenhet av vad som är bäst för barnen vid lämningen, vilket upplevdes som en trygghet för föräldrarna. Enligt Jensen & Jensen (2008) kan en sådan tillit till pedagoger även underlätta för att det enskilda barnet ska kunna känna förtroende för sin förskola (a.a.).

En annan viktig aspekt angående relationer och bemötande är att föräldrarna i studien värdesatte både sin egen och sina barns trygghet. Flertalet av föräldrarna menade att det viktigaste i en relation är att känna trygghet vid överlämningen av sitt barn i förskolan. En trygghet som kan innebära tillit till pedagoger och rutiner som fungerar för alla inblandade. En sådan trygghet kan enligt Granberg (1998) överföras från föräldrar och/eller pedagoger till barn i förskola. Enligt läroplanen för förskolan (Lpfö98/10) har pedagoger som uppdrag att arbeta efter ett helhetsperspektiv där omsorg, fostran och lärande ska ses som grundläggande för barns livslånga lärande (a.a.). Genom att föräldrar och pedagoger agerar goda förebilder får barnen möjlighet att själva utveckla sin sociala förmåga och bygga meningsfulla relationer, vilket är gynnsamt för alla inblandade och en viktig del av ett hållbart lärande nu och i framtiden.

Referenslista

Aspelin, Jonas (2005). *Den mellanmännsliga vägen: Martin Bubers relationsfilosofi som pedagogisk vägvisning*. Stockholm/Stein: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Aspelin, Jonas (2010). *Sociala relationer och pedagogiskt ansvar*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Aspelin, Jonas (2013). Vad är relationell pedagogik? I: Aspelin (red.) *Relationell specialpedagogik i teori och praktik*. Mölnlycke: Elanders.

Bowlby, John (1994). *En trygg bas: Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Borås: Natur och Kultur.

Broberg, Anders, Broberg, Malin & Hagström, Birthe (2012). *Anknytning i förskolan: Vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.

Colnerud, Gunnel & Granström, Kjell (2002). *Respekt för läraryrket: Om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. 2 uppl. Stockholm: HLS Förlag.

Denscombe, Martyn (1998). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Engquist, Anders (2013). *Om konsten att samtala*. Lund: Studentlitteratur.

Gars, Christina (2002). *Delad vårdnad? Föräldraskap och förskollärauppgift i den offentliga barndomen*. Diss. Stockholm: HLS Förlag.

Granberg, Ann (1998). *Förskoleboken*. Stockholm: Bonnier Utbildning.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Jensen, Elsebeth & Jensen, Helle (2008). *Professionellt föräldrasamarbete*. Stockholm: Liber.

Jensen, Helle & Juul, Jesper (2003). *Relationskompetens i pedagogers värld*. Stockholm: Runa.

Jonsdottir, Fanny & Nyberg, Eva (2013). Erkännande, empowerment och demokratiska samtal. I: Harju, A. & Tallberg Broman, I. (red.) *Föräldrar, förskola och skola: Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan för förskolan (Lpfö 98): reviderad 2010. Stockholm: Skolverket.

Mc Connell, Megan & Moss, Ellen (2011). Attachment across the life span: Factors that contribute to stability and change. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*. 11, ss. 60- 77.

Niss, Gunilla & Söderström, Anna-Karin (2006). *Små barn i förskolan: Den viktiga vardagen och läroplanen*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Nordström Lytz, Rita (2013). *Att möta den andra. Det pedagogiska uppdraget i ljuset av Martin Bubers dialogfilosofi*. Diss. Vasa: Waasa Graphics Oy.

Nöjd, Maria (2010). Föräldrakontakter-svårt men viktigt, *Förskolan*, 13 augusti. <http://www.lararnasnyheter.se/>

Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula (2008). Preschool ó home cooperation in change. *International Journal of Early Years Education*. 16(2), ss. 151-161.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. <http://www.vr.se>

von Wright, Moira (2000). *Vad eller vem? En pedagogisk rekonstruktion av G.H. Meads teori om människors intersubjektivitet*. Diss. Stockholm: Univ.

von Wright, Moira (2006). The Punctual Fallacy of Participation. *Educational Philosophy and Theory*. 38(2), ss. 159-170.

Bilaga 1

Intervjufrågor till föräldrar

1. Vad har du för erfarenhet av lämning i förskolan?
2. Hur ser en bra lämningsituation ut för dig?
3. Vilka förväntningar har du på pedagogernas bemötande vid lämning?
4. Upplever du att pedagogerna och du kan mötas på ett bra sätt vid lämning?
5. Vad har du för syn på pedagogernas roll vid lämningen?
6. Hur ser du på din egen roll som förälder i lämningsituationen?
7. Finns det någonting du vill förändra på när det gäller lämningen?